

Varför tycker vi som vi gör

I sin bok "människans akilleshälar" berättar Anders Hansen (svensk psykiater och författare) om besöket hos ett amerikanskt sällskap, Flat Earth Society, vars medlemmar menar att jorden är platt och inte rund. Medlemmarna består av människor med varierande yrken och positioner i samhället. Helt normala människor, men med det gemensamma att alla är övertygade om att jorden platt, inte rund. Människor har olika uppfattningar i olika frågor och det handlar ofta mer om att tro än om att veta.

Vi människor är sociala och för alla sociala individer är grupptillhörighet och känslan av samhörighet viktig. Tidigare i vår historia utgjordes gruppen av de vi levde med, de vi samarbetade med och som vi ofta var släkt med. Gruppen bestod av andra som vi var beroende av. I dagens moderna samhälle kan grupper grunda sig på andra kriterier. Av de som har samma politiska eller religiösa uppfattning, som har samma fritidsintressen, som hejar på samma fotbollslag. Detta i sin tur påverkar vilka vi väljer att umgås med. Vi umgås med andra som hejar på samma fotbollslag eller har samma fritidsintressen.

En av grupptillhörighetens mindre tilltalande sidor är att den också utgör en grund till aversion mot andra grupper. Så fort vi blir en definierad grupp får vi ofta en motpol, en annan grupp som definierar sig genom att ha en avvikande uppfattning. Att heja på AIK innebär att inta en avvisande inställning till alla som hejar på Djurgården. Är man politiskt vänster hyser man agg mot de som befinner sig i andra änden av den politiska skalan. Finns det jägare så finns det också jakthatare. Att hysa agg mot andra verkar finnas inbyggt i vårt DNA därför att det stärker sammanhållningen i den egna gruppen. Det är VI och det är DOM.

VI och DOM inom hundvärlden

Det finns över en miljon hundar i Sverige och ungefär ¼ av alla hushåll har hund. Anledningen varierar. De flesta har hundar för sällskap, andra på grund av ett jaktintresse, några har hunden som arbetsredskap i form av en tjänstehund eller tävla i någon hundsport. För många är det en kombination av flera. Många tjänstehundförare har kommit in på sin yrkesbana via ett hundintresse och många jägare har i grunden ett hundintresse som ett av skälen till att de blivit jägare.

Alla hundägare, helt oberoende av varför de skaffat hund, vill att hunden ska vara frisk, må bra och fungera socialt med människor och andra hundar. I det avseendet är det ingen skillnad mellan hundägarna. De som i tillägg har någon form av nyttohund; tjänstehund, jakt eller tävlingshund, önskar i tillägg att hunden kan utföra sina uppgifter tillfredsställande.

Alla hundar har avlats för någon funktion. Därför finns det en genetiskt betingad skillnad mellan hundar som gör att de måste dresseras med hänsyn till detta. Vissa är livliga, modiga och arbetsvilliga. Några har en stark jaktlust, andra saknar helt jaktlust. Andra är lugna, försiktiga och trivs bäst i tv soffan. Några är stora, andra är små, några älskar andra hundar, andra gör det inte. Betänker vi detta är det rätt självklart att alla hundar inte kan dresseras eller hanteras på samma sätt.

Dressyr

De flesta hundägare har som ambition att kunna påverka hundens beteende. Det förutsätter någon form av interaktion med hunden där dess beteende förändras i en viss riktning. Vi kallar denne modifiering av hundens beteende för dressyr; vi lär in nya beteenden, vi förstärker redan befintliga och försvagar eller tar bort andra. Vi formar hunden så att den passar våra önskemål. Hur detta ska eller bör ske kan dock variera.

Brott och straff

Vissa menar att all dressyr ska ske utan att hunden bibringas någon form av obehag. All inlärning ska ske enbart genom belöning - oftast i form av mat. Vi kan för enkelhetens skull kalla företrädarna för denna skola för den mjuka skolan. Den andra kategorin hundägare menar att man måste kunna ställa krav på hunden och att oönskade eller felaktiga beteenden ska få konsekvenser för hunden. Belöning och positiv uppmuntran är den drivande kraften under dressyren men olydnad måste beivras. Låt oss för enkelhetens skull kalla detta för den krävande skolan.

Dessa små skillnader i synen på hur dressyr ska ske har lett till en polarisering mellan de två skolorna som har gjort det allt svårare att komma till någon form av konsensus. Som vi ska se, har en komplex fråga reducerats till ett binärt rätt eller fel och till ett VI och ett DOM.

Vad kännetecknar företrädare för de olika synsätten

Företrädarna för den ”mjuka” skolan är i allmänhet yngre hundägare som säger sig företräda en modern syn på dressyr som bygger på den senaste tidens forskning. Gruppen domineras också av de som har sällskapshundar, av de som tävlar med sina hundar i lydnad eller agility. I diskussioner runt dressyr hävdar gruppens företrädare att enbart användandet av belöning ger snabbare inläring, att användandet av obehag inte är etiskt acceptabelt och kan leda till olika former av problem, att hunden blir rädd, aggressiv eller bara nedstämd. Man menar också att begreppet dominans och ledarskap inte kan tillämpas på relationen mellan hund och människa. Samverkan grundar sig mer på glädje och lek än på krav och allvar.

Företrädarna för den krävande skolan är mer resultatorienterade och säger sig använda metoder som visat sig fungera. Här dominerar ägare till hundar som är mer driftstarka, som har en stor medfödd arbetslust som ska kunna formas genom dressyren. Här återfinns även de som arbetar yrkesmässigt med sina hundar; hundförare inom polisen, tullen, Försvarmakten och väktarbolag. Här finner vi också tävlingsförare i skyddsdressyr och de som jagar med sina hundar i jaktformer som kräver att föraren har kontroll över hunden. Inom gruppen betonas vikten av ett starkt ledarskap och vikten av att kunna ställa krav för att uppnå kontroll och för att få bra kontakt. Men menar också att hundar mår bra av att ha regler att rätta sig efter. Man anser vidare att röst och kroppsspråk är de viktigaste redskapen vid kommunikation med hunden och att dressyrmetoderna måste anpassas till hundens personlighet och till dressyrens målsättning. Lek med hunden är en viktig del av umgänget men måste varvas med krav och allvar för att samvaron ska bli problemfri. Man kallar den mjuka skolans dressyr för velurdressyr och menar att de flesta vardagsproblem, även hos sällskapshundar beror på att de inte fått lära sig följa enkla regler i samvaron med människor och andra hundar.

Vetenskap och beprövad erfarenhet

Vi har alltså två skolor som ser helt olika på hur vi ska leva med vår hundar. En som menar att man ska använda sig av mjuka metoder, en som betonar att vi måste var ledare för våra hundar och att vi ska kunna ställa krav.

Oberoende av vilken grupp vi tillhör kan nog alla enas om att en dressyrm Metod bör...

- Leda till önskat resultat med en rimlig insats
- Kunna utföras av hundägaren/hundföraren
- Leda till att hunden mår bra, är trygg och kan integreras i samvaron med människor och andra hundar.
- Anpassas till den enskilda hundens personlighet
- Är anpassad till hundens uppgift/arbetssätt

Metoderna som tillämpas ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet. Det låter kanske enkelt men här blir det genast mer komplicerat. Det publiceras i dag enormt många vetenskapliga artiklar om hundars beteende och om dressyr. Detta är bra men problemet är att studierna sällan ger entydiga resultat. Upprepbarheten, det vill säga hur ofta en upprepning av en studie ger samma resultat som den första studien, är ofta låg, ofta ner mot 50%. Det finns flera förklaringar till detta. Studierna har gjorts på olika kategorier hundar, försöksbetingelserna har inte varit desamma, antalet hundar som ingår i studien har varierat. I frågeställningar som berör etiskt känsligt områden har ofta de ansvariga forskarna också själva en känslomässigt grundad uppfattning i frågan vilket lätt avspeglar sig i försöksupplägget och hur resultaten analyseras och tolkas. Dessutom har ofta de som granskar vetenskapliga studier (referees) för en tidskrift och tidskriftens editor en egen personlig uppfattning i ämnet vilket kan påverka om en studie blir publicerad eller inte.

Kontentan av allt detta blir att man i de flesta mer studerade frågor kan hitta forskning som stöder både den ena och den andra sidan. Som exempel på områden som har granskats i flera studier kan nämnas;

- Användandet av elhalsband
- Om användandet av korrigeringar i dressyren
- Kan man bedöma hundars personlighet redan som valpar
- Effekten av kastration på hundars beteende
- Ska vi vara ledare för våra hundar

Det går därför nästan alltid att hitta studier som styrker den egna uppfattningen oberoende av vilken uppfattning man själv har. Man bör mot den bakgrunden vara försiktig med att använda påståendet att något är vetenskapligt bevisat.

Det som dock alltid övertrumfar vetenskapliga bevis är om en metod visar sig fungera i praktiken. Om en dressyrmethod visar sig uppfylla alla de kriterier som vi satte upp tidigare och om den visar sig överlägsen andra metoder, bör den kunna accepteras på samma sätt som ett läkemedel kan bli godkänt efter klinisk prövning. Fungerar metoden enligt våra uppsatta kriterier är det egentligen ointressant om metoden blivit föremål för en vetenskaplig granskning eller inte.

Ska forskarna eller praktikerna bestämma hur dressyren ska gå till?

Svaret på frågan blir rätt enkel. Vill vi lära oss mer om hunddressyr måste vi börja med de som är duktiga på dressyr. Studerar vi dessa duktiga praktiker närmare finner vi att tillvägagångssättet kan skilja sig något mellan dem beroende på vilken typ av hundar de arbetar med. Med detta som plattform kan vi ställa frågan varför vissa metoder leder till bra resultat medan andra inte gör det. Vad är det som gör dressörens X till en duktig dressör? Hur använder hen kroppen och rösten för att kommunicera med hunden, hur belönas hunden? Och det kan vara en lämplig uppgift för dagens forskare. Forskare är ofta okunniga i hunddressyr och har mer att lära av praktikerna än de duktiga praktikerna har att lära av forskarna i frågor som rör praktisk dressyr.

Hundpedagoger

Morgondagens hundägare formas av dagens instruktörer som givetvis måste välja sida. De anordnar lokala kurser, de åker runt och föreläser. Några gör det som levebröd, andra på hobbybasis. Ska de tillämpa metoder som företräder den mjuka sidan eller den krävande sidan? Man kan då välja att ge kunskap som hundägarna behöver, sådant som gör dem till bättre hundägare och som bidrar till att deras hundar får en bättre tillvaro. Alternativet är att i sin marknadsföring tala om att man använder metoder som hundägarna tilltalas av, av mjuka metoder som antas ge en glad och frimodig hund samtidigt som alla former av bestraffning är förbjudna. Enkelt uttryckt, antingen ger man information som hundägarna skulle behöva eller också ger man dem information som de tilltalas av. Och i den konkurrensen vinner den mjuka sidan matchen. Det är klart att

man vill använda metoder som innebär att hunden bara får beröm och att den alltid ska vara glad. Kunskapen om det inte ger önskat resultat saknar man. Och när konkurrenten börjar tala om ledarskap och om att ställa krav blir valet enkelt. Man ska ju ha roligt med sin hund, man vill vara snäll och föreställer sig att hunden i gengäld gör som man vill för även den är ju innerst inne snäll.

Resultatet blir att den mjuka sidan får ett kommersiellt övertag. Vill man fylla sina kurser måste man marknadsföra sig med ett budskap som hundägarna tilltalas av. Och för de som ska leva på sin verksamhet blir detta till en överlevnadsfråga. Det är därför som vi ser alla dessa så kallade hund experter uttala sig i media och konsekvent undvika ord som krav och ledarskap.

Problemen med våra hundar bara ökar. Allt fler visar omotiverade rädslor, aggression mot människor och andra hundar, de blir allergiska och överviktiga. Problem som ofta står att finna i den nya tidens hundhållning. Hunden är vårt äldsta levande kulturarv som det är vårt ansvar att förvalta och utveckla. Vi måste i framtidens hundhållning, dressyr och avelsarbete kombinera tidigare generationers erfarenheter med ny kunskap för att vända på utvecklingen. Men då måste vi börja lyssna på varandra, annars fortsätter polariseringen. De stora förlorarna blir våra hundar och framtidens hundägare.